

NÁSTROJ ENVIRONMENTÁLNEJ POLITIKY V SR - INTEGROVANÁ PREVENČIA A KONTROLA ZNEČISTENIA

Dominika OČENÁŠOVÁ

A TOOL IN SLOVAK ENVIRONMENTAL POLICY - INTEGRATED POLLUTION AND PREVENTION CONTROL

ABSTRAKT

Pojem „integrovaná ochrana životného prostredia“ zahŕňa uvažovanie o vplyvoch na všetky zložky životného prostredia (ovzdušie, voda, odpady) spolu, namiesto oddeleného pohľadu na jednotlivé zložky. Dôvodom je, že kontrola vypúšťania látky do jednej zložky životného prostredia môže spôsobiť presun látky do inej zložky životného prostredia. Nový prístup v povoloacom procese znamená prechod od doteraz uplatňovaného tzv. zložkového systému posudzovania a povoľovania prevádzok k integrovanému povoľovaniu. Integrované povolenie neznamená zvýšenie povinností, naopak umožňuje prevádzkovateľom aktívne sa zapojiť do povoľovania, presadiť svoje názory pri spoločnej komunikácii medzi povoluujúcim orgánom a prevádzkovateľom, čo doterajšia prax neumožňovala.

Kľúčové slová: IPKZ, integrované povolenie, povoluujúci orgán, kontroly, prevádzkovateľ

ABSTRACT

The term "integrated environmental protection" shall include consideration of the impact on all elements of the environment (air, water, waste) together, rather than separate view of the individual components. The reason is that control releases to one medium may result in the diversion of the substance into another environment sector. A new approach in the authorization process is the transition from applied so called part system of assessment and authorization operations to integrated authorization. Integrated permit does not increase the obligations on the contrary allows operators to actively participate in the authorization process, put forward their views in communication between the competent authority and the operator - it was not allow in practice up to now.

Key words: IPPC, integrated permit, competent authority, out-site visits, operator

ÚVOD

Životné prostredie je nevyhnutnou podmienkou našej existencie a prežitia. Je to jediné prostredie pre život, ktoré máme. Logickou nevyhnutnosťou teda je chrániť ho a zveľaďovať. Len poznanie však nestačí. Skutočnou zárukou udržania a zlepšenia súčasného stavu životného prostredia sú zákony a ich efektívne uplatňovanie.

Integrovaná prevencia a ochrana pred priemyselným znečistením je súbor opatrení zameraných na prevenciu znečisťovania, na znižovanie emisií do ovzdušia, vody a pôdy, na obmedzovanie vzniku odpadu a na zhodnocovanie a zneškodňovanie odpadu s cieľom dosiahnuť vysokú celkovú úroveň ochrany životného prostredia, pričom jeho ťažisko je v podnikovej sfére.

Integrovaná ochrana životného prostredia tak predstavuje posun od starostlivosti o zložky životného prostredia (vzduch, voda, odpady) k výrobným činnostiam. Podľa výrobných činností je rozdelená aj pôsobnosť IPPC.

Významným nástrojom presadzovania legislatívy životného prostredia do praxe je kvalifikovaná inštitúcia kontroly so zákonnými oprávneniami udeľovať sankcie. Na Slovensku je hlavným realizátorom takejto politiky Slovenská inšpekcia životného prostredia, ktorej zriaďovateľom je Ministerstvo životného prostredia SR.

Slovenská inšpekcia životného prostredia (ďalej iba SIŽP) je odborný kontrolný orgán, ktorý vykonáva štátny dozor a ukladá pokuty vo veciach starostlivosti o životné prostredie a vykonáva miestnu štátnu správu na úseku integrovanej prevencie a kontroly znečisťovania životného prostredia [1].

Na činnosť, ktorú SIŽP bezprostredne po účinnosti zákona o IPKZ začala vykonávať, bolo potrebné zriadiť nový útvar a zabezpečiť personálne, materiálne a v konečnom dôsledku aj technicky. Vznikol útvar integrovaného povoľovania a kontroly (ďalej len ÚIPK). Súčasne vzniklo aj päť odborov integrovaného povoľovania a kontroly (ďalej len OIPK) v Inšpektorátoch životného prostredia v Bratislave, Stále pracovisko v Nitre, v Banskej Bystrici, Žiline a v Košiciach [2].

Ústredie koordinuje prácu SIŽP v celoštátnom i medzinárodnom rozsahu. Pôsobí ako druhostupňový - odvolací orgán voči prvostupňovým rozhodnutiam Inšpektorátov.

1. LEGISLATÍVNY RÁMEC

Z dôvodu neustálych novelizácií jednotlivých smerníc, ktoré sa týkajú dôležitých priemyselných emisií, nadobudla 6.1.2011 účinnosť dlho očakávaná Smernica EPaR 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách (integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania životného prostredia (ďalej len „IED Smernica“). IED Smernica prepracovala 7 jestvujúcich Smerníc súvisiacich s priemyselnými emisiami do jednoduchého, jasného a zrozumiteľného legislatívneho nástroja a obsahuje:

- IPPC Smernicu,
- Smernicu o veľkých spaľovacích zariadeniach,
- Smernicu o spaľovaní odpadov,

- Smernicu o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel,
 - 3 Smernice o oxide titaničitom (nakladanie, monitoring, programy redukcie znečistenia).
- IED Smernica uľahčuje orgánom štátnej správy stanovovanie podmienok v integrovaných povoleniach.

IED Smernicou sa stanovujú pravidlá integrovanej prevencie a kontroly znečisťovania životného prostredia pochádzajúceho z priemyselných činností. Rozsah pôsobnosti IED Smernice (zoznam a kategórie činností, ktoré spadajú do jej kompetencie) sa oproti pôvodnej smernici o IPKZ rozširuje o nasledovné nové činnosti a zariadenia:

Tab. 1 Nové činnosti a zariadenia dotknuté IED Smernicou

Kategória priemyselnej činnosti č. 6. Ostatné činnosti
6.1 Výroba v priemyselných zariadeniach: c) jedného alebo viacerých z týchto druhov dosiek na báze dreva: dosky s orientovanými vláknami, drevotrieskové dosky alebo drevovláknité dosky s výrobnou kapacitou presahujúcou 600 m ³ /deň
6.9 Zachytávanie toku CO ₂ zo zariadenia, na ktoré sa uplatňuje táto smernica, na účely geologického ukladania v súlade so smernicou 2009/31/ES
6.10 Konzervovanie dreva a výrobkov z dreva chemickými látkami s výrobnou kapacitou presahujúcou 75 m ³ za deň, s výnimkou prípadov výlučného ošetrovania proti plesni. [3]
6.11 Nezávisle prevádzkované čistenie odpadových vôd, na ktoré sa nevzťahuje smernica 91/271/EHS, a ktoré pochádzajú zo zariadenia, na ktoré sa vzťahuje kapitola II.

V rámci aproximačného procesu sa v podmienkach SR zabezpečila implementácia IED Smernice schválením nového zákona č. 39/2013 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a vyhlášky č. 183/2013 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon 39/2013 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 39/2013 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia (zákon o IPKZ) nadobudol účinnosť 15. marca 2013, pričom prevádzky, ktoré nespádali pod starý zákon č. 245/2003 Z. z. o IPKZ, ktorých prevádzkovatelia majú v úmysle vykonávať činnosť aj po 6. júli 2015 a nemajú vydané integrované povolenie, sú povinní podať žiadosť v lehote určenej vo výzve správneho orgánu, inak najneskôr do 31.12.2014. Títo prevádzkovatelia (vykonávajúci činnosti, ktoré budú novými aktivitami v oblasti IPKZ) môžu vykonávať činnosti bez integrovaného povolenia do 6. júla 2015. Správny orgán rozhodne o ich žiadostiach do 6. júla 2015 [4].

2. PROCES INTEGROVANÉHO POVOĽOVANIA

Integrované povoľovanie je proces, ktorý je otvorený širokej verejnosti. Okrem účastníkov konania a dotknutých orgánov sa v ňom môžu zúčastniť aj občianske združenia fyzických osôb, záujmové združenia právnických osôb, ale aj osoby, ktoré môžu byť integrovaným povolením dotknuté [2].

Vydaniu integrovaného povolenia predchádza náročný a zdĺhavý proces, začínajúci zaslaním výzvy prevádzkovateľom a pokračujúci predbežným prerokovaním žiadostí. Samotný povoľovací proces začína podaním žiadosti, po ktorom nasleduje jej spracovanie a overovanie údajov v prevádzke. Po vykonaní ústneho pojednávania a prerokovaní každej podmienky povolenia s prevádzkovateľom je vydané integrované povolenie [5]. Vydanie integrovaného povolenia trvá 60 dní (90 dní) od ústneho pojednávania, ale maximálne 5 mesiacov (podľa starého zákona o IPKZ 6 mesiacov) od začatia konania – od podania komplexnej a správne vyplnenej žiadosti.

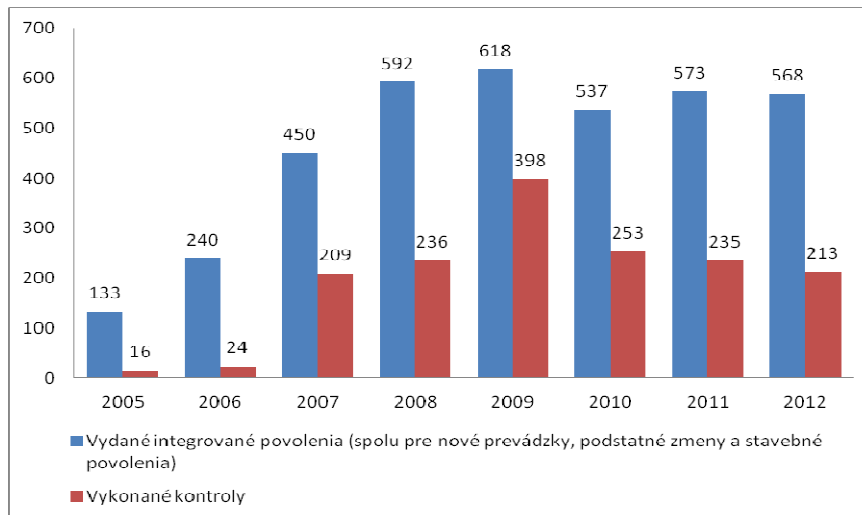
Systém integrovaného povoľovania prináša rôzne výhody jednak pre štátnu správu, ale aj pre prevádzkovateľov. Jeho prínos možno charakterizovať takto:

- *Z hľadiska prevádzkovateľa*, resp. žiadateľa o vydanie integrovaného povolenia ide o výrazné zjednodušenie procesu, keďže na získanie väčšiny súhlasov pre oblasť životného prostredia mu postačuje jedna žiadosť, ktorej vzor je spracovaný tak, aby bol ľahko zrozumiteľný. V prípade, že ide o novú prevádzku, je jej integrované povoľovanie spojené aj so stavebným konaním, čo opäť zjednodušuje a urýchľuje celý proces.
- *Z hľadiska orgánov štátnej správy* je výhodou tohto procesu komplexné posúdenie činnosti povoľovanej prevádzky jedným orgánom namiesto doterajšieho povoľovania rôznymi orgánmi s často komplikovanou vzájomnou previazanosťou. Vďaka tomu je možné určiť podmienky prevádzkovania so zohľadnením všetkých dopadov na životné prostredie, hlavne v oblasti ochrany ovzdušia, ochrany vôd a nakladania s odpadmi. Zásluhou tohto systému sa zjednodušuje aj kontrola dodržiavania podmienok prevádzkovania, ktorú taktiež vykonáva komplexne jeden orgán.
- Pre obe strany je výhodou koncentrácia rôznych súhlasov, ktoré doteraz vydávali podľa jednotlivých tzv. zložkových zákonov do jedného dokumentu, čo významne prispieva k jeho prehľadnosti [6].

Činnosť Inšpekcie spočívala najmä v povoľovaní prevádzok uvedených v prílohe č. 1 zákona o IPKZ. V porovnaní s ostatnými rokmi bol rok 2009 omnoho náročnejšie vzhľadom na značný počet už vydaných integrovaných povolení.

Prevádzkovatelia často žiadali o zmeny v činnosti prevádzky, respektíve o vydanie rozhodnutia v zmysle stavebného zákona (napr. kolaudačné rozhodnutia).

Inšpektori OIPK pôsobia nielen ako povolujujúci orgán, ale aj ako kontrolný orgán. V roku 2009 vykonali Inšpektori najviac kontrol ako si môžete všimnúť na obrázku 1.

Obr. 1 Vydané integrované povolenia a vykonané kontroly za roky 2005-2012 [5,7,8,9,10,11,12,13]

Podľa starého zákona č. 245/2003 Z. z. o IPKZ sa kontroly v prevádzkach vykonávali na základe plánu kontrolnej činnosti a podaných podnetov (mimoriadne kontroly).

Nadobudnutím účinnosti nového zákona o IPKZ sa kontrolná činnosť bude vykonávať na základe plánu environmentálnych inšpekcí. Plán environmentálnych inšpekcí bude závisieť napr. na:

- type a druhu prevádzky,
- vplyve prevádzky na zdravie človeka a na ŽP,
- vypúšťaní znečisťujúcich látok do ovzdušia,
- vypúšťaní znečisťujúcich látok do vôd,
- vypúšťaní znečisťujúcich látok do pôdy,
- preprave odpadov,
- vstupe odpadov,
- kvalite miestneho ŽP,
- citlivosti miestneho ŽP,
- riziku nehôd,
- hluku ...

Obdobie medzi dvoma návštevami nepresiahne jeden rok pri zariadeniach s najvyšším rizikom a tri roky pri zariadeniach s najnižším rizikom. Ak inšpekcia zistí dôležitý prípad nedodržania podmienok povolenia, vykoná sa v lehote šiestich mesiacov od uvedenej inšpekcie ďalšia návšteva na mieste. Po každej návšteve na mieste príslušný orgán vypracuje správu (už nie protokol alebo záznam), ktorá bude obsahovať relevantné zistenia o tom, či sú dodržiavané podmienky povolenia, aj závery o tom, či sú potrebné ďalšie opatrenia. Správa sa oznámi prevádzkovateľovi do dvoch mesiacov a verejnosti do štyroch mesiacov [14,15].

2.1 NOVÉ ASPEKTY V POVOLOVACOM PROCESE

Priemyselnými činnosťami sa môže zhoršovať kvalita pôdy a podzemných vôd následkom používania, výroby alebo vypúšťania nebezpečných látok. Súčasné ustanovenia právnych predpisov EÚ sú v otázke povinnosti uzatvorenia a ozdravenia lokality po skončení činností nepresné.

Na objasnenie týchto úloh a ako príspevok k dosiahnutiu cieľov tematickej stratégie na ochranu pôdy sa v návrhu vyžaduje, aby prevádzkovatelia vypracovali východiskovú správu s cieľom poskytnúť kvantifikované informácie o stave kontaminácie pôdy a podzemných vôd. Po definitívnom skončení činností je prevádzkovateľ povinný lokalitu ozdraviť a vrátiť ju do pôvodného stavu opísaného v danej správe [16].

Podľa nového zákona o IPKZ, ak prevádzkovateľ pri svojej činnosti bude používať, vyrábať alebo vypúšťať nebezpečné látky je povinný vypracovať východiskovú správu:

- pred začatím prevádzkovania,
- pred prvou aktualizáciou povolenia prevádzky.

Túto východiskovú správu schvaľuje Inšpekcia v rámci integrovaného povoľovania.

V prípade, že prevádzkovateľ nebude povinný východiskovú správu vypracovať, bude povinný po definitívnom ukončení činnosti prijať také opatrenia, aby miesto prevádzky nepredstavovalo žiadne významné riziko pre ľudské zdravie alebo životné prostredie [14,15].

3. BAT A BREFY

Hlavným cieľom integrovanej prevencie je ochrana životného prostredia ako celku pred priemyselným a poľnohospodárskym znečistením reguláciou prevádzky vybraných zariadení. [17] Vyššieho stupňa ochrany životného prostredia je možné dosiahnuť predchádzaním znečisťovania použitím BAT [19].

Integrovaný prístup znamená riešiť znižovanie emisie do všetkých zložiek životného prostredia (voda, ovzdušie, pôda), a nie je prípustné obmedzovať emisie do jednej zložky na úkor znečisťovania inej. [18] Hlavnou zásadou je integrovaný prístup pri povoľovaní prevádzok na základe najlepšej dostupnej techniky (BAT). Vo vzťahu k IED Smernici sa ustanovenia odvetvových smeríc musia považovať za minimálne požiadavky.

Zmenil sa postup schvaľovania BAT. Komisia postupne vydáva rozhodnutia, v ktorých budú ustanovené závery o najlepších dostupných technikách (ďalej len „závery o BAT“). V týchto rozhodnutiach budú uvedené tiež rozsahy emisných hodnôt, ktoré zodpovedajú BAT pre určité technológie. Emisné limity určené v integrovanom povolení pre konkrétnu prevádzku budú môcť byť v rozsahu uvedených emisných hodnôt, ktoré budú ustanovené rozhodnutím Komisie o záveroch BAT.

Výnimky z týchto emisných limitov budú možné iba v odôvodnených prípadoch z geografického, technického a ekonomického hľadiska, pričom to nesmie spôsobiť environmentálne dopady (čl. 15, ods. 4 IED Smernice). Každý odklon od BAT v integrovanom povolení musí byť povolojúcim orgánom náležite zdokumentovaný a oznámený Komisii.

Emisné limity, ktoré sú uvedené v prílohách IED Smernice (pre veľké spaľovacie zariadenia, spaľovanie odpadov a zariadenia používajúce organické rozpúšťadlá) sú v pozícii hraničných minimálnych požiadaviek pre udeľovanie výnimiek.

Ak dôjde k revidovaniu referenčných dokumentov o najlepších dostupných technikách (BREF), bude musieť SIŽP preskúmať vydané integrované povolenia do 4 rokov od publikovania nového referenčného dokumentu.

Dôraz sa kladie aj na pravidelné monitorovanie stavu pôdy a podzemných vôd v zmysle tematickej stratégie na ochranu pôdy. IED Smernica stanovuje povinnosť preskúmať stav pôdy a podzemných vôd už pred začatím prevádzky. Po ukončení prevádzky má prevádzkovateľ povinnosť uviesť miesto do pôvodného stavu [3].

ZÁVER

Integrované povoľovanie je konanie, ktorým sa určujú podmienky vykonávania činností v prevádzkach a povoľujú nové prevádzky s cieľom dosiahnuť integrovanú ochranu životného prostredia a jeho zložiek a udržať mieru znečistenia v normách kvality životného prostredia.

Vďaka nadobudnutým skúsenostiam z procesu vydávania integrovaných povolení, v podstatne menšej miere dochádzalo k porušeniu povinností vyplývajúcich z týchto integrovaných povolení. Prevádzkovatelia, ktorí spadajú pod integrovanú prevenciu a kontrolu znečistenia, sú radi, že si už nemusia vybavovať toľko povolení od rôznych orgánov štátnej správy ako v minulosti a všetky podmienky prevádzkovania sú zahrnuté v jednom integrovanom povolení.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] Slovenská inšpekcia životného prostredia [online]. Available on - URL: ><http://www.sizp.sk/><.
- [2] NITSCHNEIDEROVÁ, H.: Postavenie SIŽP ako povoľujúceho orgánu. In *Enviromagazín*, 2005. roč. 10, mimoriadne číslo II, s.6-7. ISSN 1335-1877.
- [3] Štúdia Dopady smernice o priemyselných emisiách na priemysel a energetiku Slovenskej republiky, September 2010, ASPEK, Asociácia priemyselnej ekológie na Slovensku.
- [4] 39/2013 - O integrovanej prevencii [online]. Available on - URL: ><http://www.epredpisy.sk/zbierka-zakonov-s-dovod-spravami/142-2013/2518090-o-integrovanej-prevencii><.
- [5] Slovenská inšpekcia životného prostredia, Výročná správa o činnosti za rok 2006. [online]. Available on - URL: ><http://www.sizp.sk/><.
- [6] NITSCHNEIDEROVÁ, H.: SIŽP sa úspešne vyrovnala s úlohami Európskej únie v integrovanom povoľovaní. In *Enviromagazín*, 2007, roč. 12, č. 6, s.4-5. ISSN 1335-1877.
- [7] Slovenská inšpekcia životného prostredia, Výročná správa o činnosti za rok 2005. [online]. Available on - URL: ><http://www.sizp.sk/><.
- [8] Slovenská inšpekcia životného prostredia, Výročná správa o činnosti za rok 2007. [online]. Available on - URL: ><http://www.sizp.sk/><.

- [9] Vyhodnotenie plnenia plánu hlavných úloh útvaru integrovaného povoľovania a kontroly za rok 2008. [online]. Available on - URL: ><http://www.sizp.sk/><.
- [10] Vyhodnotenie plnenia plánu hlavných úloh útvaru integrovaného povoľovania a kontroly za rok 2009. [online]. Available on - URL: ><http://www.sizp.sk/><.
- [11] Vyhodnotenie plnenia plánu hlavných úloh útvaru integrovaného povoľovania a kontroly za rok 2010. [online]. Available on - URL: ><http://www.sizp.sk/><.
- [12] Vyhodnotenie plnenia plánu hlavných úloh útvaru integrovaného povoľovania a kontroly za rok 2011. [online]. Available on - URL: ><http://www.sizp.sk/><.
- [13] Vyhodnotenie plnenia plánu hlavných úloh útvaru integrovaného povoľovania a kontroly za rok 2012. [online]. Available on - URL: ><http://www.sizp.sk/><.
- [14] NITSCHNEIDEROVÁ, H. Súčasný stav a pripravované zmeny v dozorovaní prevádzok IPKZ v súvislosti s novými povinnosťami vyplývajúcimi zo Smernice o priemyselných emisiách, 2012, Zväz chemického a farmaceutického priemyslu
- [15] Zákon NR SR č. 39/2013 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- [16] Návrh IED Smernice - Dôvodová správa, 2007. [online]. Available on - URL: ><http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=en&ihtmlang=en&lng1=en,sk&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,m t,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=461933:cs><.
- [17] RUSKO, M. - CHOVANCOVÁ, J. - DUCHOŇ, M.: Spectrum of voluntary tools used in application of environmental policy in organization`s practice. -In: Machines, technologies, materials. ISSN 1313-0226. - Iss. 6-7 (2007), s. 28-31
- [18] PROCHÁZKOVÁ, D. - WESSELY, E. - RUSKO, M. - KRÁLIKOVÁ, R.: Human System Safety Management and Environmental Management Relation. In: DAAAM International Scientific Book. - ISSN 1726-9687. - 2011.Vol. 10. 2011. - ISBN 978-3-901509-84-1, s. 103-118
- [19] SUCHANEK, Z., 2004. EMS a IPPC. In Manažérstvo životného prostredia 2003, Zborník - III. konferencia 11.-12.12.2003 v Trnave. Trnava : STU, 2004, ISBN 80-227-2005-4

ADRESA AUTORA

Ing. Dominika OČENÁŠOVÁ, PhD., Slovenská inšpekcia životného prostredia, Útvar integrovaného povoľovania a kontroly - ústredie, Karloveská 2, 842 22 Bratislava, Tel. číslo: 00421 2 60292437, e-mail: >dominika.ocenasova@gmail.com<

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.